

Ed.

420. Frumvarp til laga

[226. mál]

um heimilisfræðaskóla.

(Lagt fyrir Alþingi á 96. löggjafarþingi, 1974—75.)

I. KAFLI

Markmið, námstími.

1. gr.

Hlutverk heimilisfræðaskóla er að veita verklega og bóklega menntun í hagnýtum greinum heimilisfræða og búa nemendur undir:

1. Hirðingu og umönnun heimilis og fjölskyldu.
2. Störf og þjónustu í hússtjórnargreinum og félagsmálum.
3. Framhaldsnám í æðri skólum, t. d. kennaraskólum, félagsmálaskólum, fóstur-skólum, hjúkrunarskólum, hótelskólum o. fl.

Ennfremur að veita nemendum á skyldunámsstigi kennslu í heimilisfræðum svo og framhaldsskólanemendum, ef þeir hafa slíkt nám sem valgrein, og skal kveða nánar á um þetta í reglugerð.

Kennslan skal miða að því að þroska sjálfstæði, dómgreind og félagsanda nemenda, jafnframt skal hvetja þá til þess að varðveita menningararf þjóðarinnar.

2. gr.

Starfstími heimilisfræðaskóla skal vera 36 vikur — kennsla og próf — þar sem verkleg kennsla skiptist í þrjár annir: matreiðslu, sauma og þvott og ræstingu, en bók-nám dreifist jafnt á allan námstímann. Þó getur ráðuneytið ákveðið frávik frá þessu. Um nánari skiptingu í verklegt og bóklegt nám skal ákveða í reglugerð.

3. gr.

Stofna má til framhaldsnáms í hússtjórnar- og heimilisfræðum fyrir þá, sem hyggjast veita forstöðu mótuneytum og viststofnunum. Menntamálaráðuneyti ákveður hvort og hvenær stofna skuli til slíks framhaldsnáms, og setur í reglugerð ákvæði um námsgreinar og lengd námstíma.

II. KAFLI

Inntökuskilyrði, námsgreinar og próf.

4. gr.

Inntökuskilyrði skulu vera þessi:

- a) Að nemandinn hafi lokið skyldunámi (þ. e. grunnskóla) með lágmarkseinkunn sem ákveðin er í reglugerð.
- b) Að nemandinn sé eigi haldinn neinum andlegum eða líkamlegum kvilla eða annmarka, er hamli honum í námi eða starfi að dómi skólastjóra og skólanefndar. Skólarnir eru bæði fyrir stúlkur og pílta.

5. gr.

Kennslu skal veita í því námsefni, sem hér er talið:

- a) Íslensku, dönsku, ensku og stærðfræði.
- b) Manneldisfræðigreinum.
- c) Hagfræðigreinum og verkstjórn.
- d) Uppeldis- og félagsfræðigreinum.
- e) Heilbrigðisfræðigreinum og umhverfisvernd.
- f) Handíðagreinvun.

Í reglugerð skal ákveða nánar um fjölda námsgreina og hvað kenna skaf í hverri grein.

6. gr.

Próf skal halda í lok hverrar annar. Þau skulu vera samræmd í ákveðnum fjölda námsgreina, sem menntamálaráðuneytið ákveður hverju sinni. Í reglugerð skal setja ákvæði um samræmingu prófa og námsbækur. Um próf og einkunnir skal setja ákvæði í reglugerð. Menntamálaráðuneyti skipar prófdómara að fengnum tillögum skólastjóra.

Eins árs nám í heimilisfræðaskóla skal veita sömu réttindi til framhaldsnáms og eins árs nám í almennum framhaldsskóla að loknu skyldunámi.

III. KAFLI

Skólastjórn og kennarar.

7. gr.

Menntamálaráðuneyti fer með yfirstjórn heimilisfræðaskóla. Menntamálaráðherra skipar skólastjóra að fengnum tillögum skólanefndar. Hann skipar einnig fasta kennara, að fengnum tillögum skólastjóra og skólanefndar. Til þess að verða settur skólastjóri eða kennari við heimilisfræðaskóla þarf kennarapróf frá Hús-mæðrakennaraskóla Íslands, Hússtjórnarkennaraskóla Íslands eða Kennaraháskóla Íslands. Þá eina má setja skólastjóra, er gegnt hafa kennslu í að minnsta kosti eitt ár.

8. gr.

Við heimilisfræðaskóla skal starfa skólanefnd, sem menntamálaráðuneyti skipar og starfar hún samkvæmt erindisbréfi, er ráðuneytið setur. Formann skal skipa án tilnefningar. en tvo nefndarmanna skal skipa samkvæmt tilnefningu héraðssambands kvenfélaga í byggðarlagi skólans, tvo tilnefna af landshlutasamtökum sveitarfélaga og einn tilnefndan af nemendum skólans til eins árs í senn. Skipun annarra nefndarmanna gildir til fjögurra ára. Verði atkvæði jöfn við afgreiðslu máls. ræður atkvæði formanns. Skólastjóri á rétt til setu á fundum skólanefndar með tillögurétti og málfrelsi, nema þegar fjallað er um mál, er varða hann persónulega.

9. gr.

Skólastjóri fer með stjórn heimilisfræðaskóla samkvæmt gildandi lögum og reglugerðum þar um og í samræmi við erindisbréf, er menntamálaráðuneytið setur. Hann

ræður stundakennara og annað starfsfólk með samþykki menntamálaráðuneytis. Skólastjóra til aðstoðar skal vera kennararáð. Í kennararáði skulu vera allir fast-ráðnir kennarar skólans og skólastjóri, sem er sjálfkjörinn formaður. Heimilt er nemendum að kjósa úr sínum hópi einn til tvo fulltrúa í kennararáð til ráðuneytis um málefni nemenda.

10. gr.

Skólastjóri og kennarar eru embættismenn ríkisins og taka laun samkvæmt gildandi kjarasamningum á hverjum tíma.

11. gr.

Heimilt er skólastjóra að kveðja kennara sér til aðstoðar við eftirlit og umsjón í skólanum. Ennfremur skulu kennarar starfa með nemendum utan kennslustunda í samráði við skólastjóra og vinna önnur störf í þágu skólans eftir því, sem ástæður leyfa og ákveðið er í reglugerð og erindisbréfi. Má þá fækka skyldustundum kennara svo og vegna mikillar heimavinnu eða annarra aukastarfa, að fengnu samþykki menntamálaráðuneytis.

Orlof.

12. gr.

Nú óskar kennari að hverfa frá störfum um skeið til að efla þekkingu sína eða kennarahæfni, og skal hann þá senda menntamálaráðuneytinu beiðni um orlof ásamt greinargerð um, hvernig hann hyggst verja orlofstímanum, sem skal notaður til a) reglulegs náms í viðurkenndri menntastofnun, eða b) a.m.k. tveggja mánaða námsferðar, sem skipulögð er og/eða boðið til af aðila eða stofnun, sem menntamálaráðuneytið viðurkennir.

Ef menntamálaráðuneytið telur umsókn og greinargerð kennara fullnægjandi, getur það veitt honum orlof allt að einu ári með föstum embættislaunum.

Menntamálaráðuneytið getur veitt kennara, er orlof hlýtur, styrk til að standa straum af kostnaði við ferðalög og námsdvöl í sambandi við orlofið, ef hann verður því til að stunda reglulegt nám við viðurkennda menntastofnun eða til námsferðar, sem hann nýtur ekki sambærilegs styrks til frá öðrum aðilum. Þá getur menntamálaráðuneytið auglýst eftir umsækjendum til að leggja fyrir sig tiltekið nám, gegn veitingu orlofs og/eða sérstakra styrkja. Styrki til viðbótar orlofi má veita af fé því, sem í fjárlögum er hverju sinni ætlað til að kosta orlof kennara. Þá getur menntamálaráðuneytið eða aðrir aðilar í samstarfi við það efnt til allt að þriggja vikna námsferða með hópum kennara á þeim árstíma, sem skólar hérlendis starfa ekki, og veitt af orlofsfjárveitingu styrk, sem nemur allt að $\frac{2}{3}$ af áætluðum ferða- og dvalarkostnaði þeirra kennara, sem þátt taka í slíkum hópferðum.

Orlof skv. 2. mgr. má veita kennara, sem gegnt hefur embætti í 10 ár, settur eða skipaður. Skemmra orlof en 4 mánuðum nemur, til tiltekins náms eða námsferða skv. 3. málsg., má veita kennara, sem gegnt hefur embætti í 5 ár, settur eða skipaður. Enginn kennari getur fengið á starfsævi sinni hærri fjárhæð í orlof en nemur tveggja ára embættislaunum.

Menntamálaráðuneytið setur reglugerð um framkvæmd orlofs kennara. Skal þess gætt eftir föngum, að umsóknir og ákvarðanir um orlof berist réttum aðilum tímanlega og að orlof torveldi ekki störf skólanna yfirleitt. Að orlofi loknu er kennurum skylt að senda ráðuneytinu skýrslu um störf sín og nám á orlofstímanum, og er ráðuneytinu heimilt að birta slíkar skýrslur. Skilyrði má setja þeim, sem hljóta orlof og/eða styrk til reglulegs náms, að þeir starfi að náminu loknu að skólamálum eða kennslu á Íslandi minnst þrjú ár.

Ákvæði þessarar greinar taka einnig til skólastjóra.

IV. KAFLI

Fjármál.

13. gr.

Heimilisfræðaskólar skulu vera ríkisskólar og kostaðir að fullu úr ríkissjóði. Nemendur skulu þó greiða efniskostnað vegna verklegrar kennslu og kostnað við mötuneyti svo sem gert er í öðrum heimavistarskólum. Nemendur greiði einnig húsaleigu samkvæmt ákvörðun menntamálaráðuneytis.

14. gr.

Miða skal stærð heimilisfræðaskóla við það, að þar sé kennsluaðstaða og annað húsrými fyrir að minnsta kosti 36—40 nemendur. Þar sem sá fjöldi regulegra nemenda hefur eigi verið síðastliðin tvö ár, getur ráðuneytið ákveðið að skólinn skuli eigi rekinn um sinn eða í öðru formi svo sem námskeiðum. Ef heimilisfræðaskóli er eigi rekinn, er heimilt að nota eignir hans til annarrar menningarstarfsemi. Í verklegum greinum, skal nemendafjöldi ekki vera lægri en 12 í hópi að jafnaði. Að fengnum tillögum skólustjóra og skólanefnda skal menntamálaráðuneyti sjá skólunum fyrir nauðsynlegu húsnæði, er nægi til allrar starfsemi þeirra ásamt heimavist og íbúðum handa starfslíði, þar sem þess gerist þörf, eftir því sem fé er veitt til í fjárlögum. Heimilisfræðaskólunum skal á sama hátt séð fyrir nægilegum kennslutækjum og bókasafni, sem nemendur hafa aðgang að.

Í reglugerð skal ákveða nánar um lágmarksbúnað skólanna.

V. KAFLI

Handiðaskóli.

15. gr.

Stofna má þegar fé er til þess veitt í fjárlögum til 36 vikna handiðaskóla í tóvinnu, vefnaði, saumum og fleiri handiðum.

Kennslu skal veita í því námsefni, sem hér segir:

- a) Íslensku, dönsku, ensku og stærðfræði.
- b) Handiða- og vefna (textil) greinum.
- c) Hagfræðigreinum og verkstjórn.
- d) Uppeldis- og félagsfræðigreinum.
- e) Heilbrigðisfræðigreinum og umhverfisvernd.

Í reglugerð skal ákveða nánar um fjölda námsgreina og hvað kenna skal í hverri grein.

Um próf og réttindi til framhaldsnáms skulu gilda sömu ákvæði og um heimilisfræðaskóla, sbr. 6. gr.

VI. KAFLI

Námskeið

16. gr.

Heimilt er að starfrækja í heimilisfræða- og handiðaskóla námskeið með mismunandi námsefni og stundafjölda, svo sem framhaldsnámskeið í sérgreinum og námskeið fyrir starfshópa, sem vilja afla sér menntunar á afmörkuðum sviðum heimilisfræða og handiða, heimilishjálpar o. fl.

Setja skal reglugerð um starfsemi þeirra heimilisfræðaskóla, sem starfa eftir föstu námskeiða fyrirkomulagi, svo og önnur námskeið, enda hafi menntamálaráðuneyti samþykkt námskeiðshald, námsefni og námskeiðsgjöld.

VII. KAFLI Ýmis ákvæði

17. gr.

Í reglugerð skal setja ákvæði um heilsuvernd í skólunum.

18. gr.

Menntamálaráðuneytið setur í reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd laga þessara. Má setja hverjum skóla sérstaka reglugerð og ákveða þeirra mismunandi verkefni, t. d. einungis kennslu í formi námskeiða með lausráðnu starfsliði svo og að skólarnir taki að sér heimilisfræðakennslu þá, sem fram á að fara í grunnskólum og önnur slík verkefni, ef henta þykir.

19. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og koma til framkvæmda að því er varðar þá húsmæðraskóla, sem nú eru starfandi, jafnóðum og samið hefur verið um yfirtöku ríkissjóðs á skuldum þeirra og eignum, ef forráðamenn þeirra æskja, að skólarnir komi undir ákvæði laga þessara. Þangað til skulu um þá gilda áfram lög nr. 49/1946, um húsmæðrafræðslu, og lög nr. 49/1967, um skólakostnað.

Yfirtöku ríkissjóðs á eignum og skuldum skólanna fylgir ekki kvöð um, að þeir verði reknir áfram sem húsmæðra(heimilisfræða)skólar, nema umsóknir um skóla-
vist fullnægi því lágmarki, sem nauðsynlegt telst á hverjum tíma til þess að slíkur skóli verði rekinn.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp til laga um heimilisfræðaskóla var lagt fyrir Alþingi 1973 (92. löggjafarþing) í þinglok til kynningar. Það var samið af nefnd, sem menntamálaráðuneytið skipaði 29. nóvember 1971 til þess að endurskoða lög um húsmæðrafræðslu og lög um Húsmæðrakennaraskóla Íslands. Í nefndinni áttu sæti Steinunn Ingimundardóttir, skólastjóri, skipuð samkvæmt tilnefningu skólastjóra húsmæðra-
skólanna og var hún jafnframt skipuð formaður nefndarinnar, Björn Halldórsson, skrifstofustjóri, skipaður samkvæmt tilnefningu Sambands íslenskra sveitarfélaga, Halldóra Eggertsdóttir, formaður Kennarafélagsins Hússtjórnar, skipuð samkvæmt tilnefningu félagsins, Sigríður Haraldsdóttir, kennari, skipuð samkvæmt tilnefningu Kvenfélagasambands Íslands og Vigdís Jónsdóttir, skólastjóri Húsmæðra-
kennaraskóla Íslands, skipuð án tilnefningar.

Nefndin samdi og sendi ráðuneytinu með bréfi 7. mars 1973 tvö lagafrumvörp um heimilisfræðaskóla og um Hússtjórnarkennaraskóla Íslands.

Frumvarp þetta um heimilisfræðaskóla, var í öndverðu lagt fyrir Alþingi óbreytt eins og nefndin skilaði því, nema hvað felld var niður svofelld grein, sem var 19. gr.: „Lög þessi skulu endurskoðuð innan fimm ára frá gildistöku þeirra.“ Ráðuneytið telur ástæðulaust að hafa slíkt ákvæði í lögnum, því að sjálfsagt er að endurskoða þau hvenær sem ástæða er til, en óeðlilegt að binda það við árábil.

Frumvarpið var á ný lagt fyrir Alþingi 1974 (94. löggjafarþing) með nokkrum breytingum, sem ráðuneytið gerði á því og voru þessar helstar:

- 1) Úr 7. gr. frv. er felld ákvæði um sérstakan „hússtjórnarfulltrúa í menntamálaráðuneytinu“. Ekki er æskilegt að ráða til starfa í ráðuneytinu fulltrúa með fremur þröngt starfssvið, sem einungis á að sinna málum og gæta hagsmuna nokkurra skóla. heldur ber að treysta því, að fé verði veitt til þess að ráða nægilegt starfslið til að sinna hinum fjölbættu verkefnum ráðuneytisins, bæði mál-
efnum heimilisfræðaskóla og öðrum verkefnum.

- 2) Ákvæðum 8. gr., um skipan skólanefnda, er breytt þannig, að bætt er við fulltrúa frá nemendum.
 - 3) Í 14. gr. er sú skylda skv. frv. lögð á menntamálaráðuneytið að sjá skólunum fyrir nauðsynlegu húsnæði að fengnum tillögum skólastjóra og skólanefndar, svo og búnaði öllum og tækjum. Hefur þar verið bætt við orðunum: eftir því sem fé er veitt til í fjárlögum.
 - 4) Í 15. gr. er mælt fyrir um stofnun handíðaskóla í tóvinnu, vefnaði, saumum o. fl. Er þar einnig bætt við, að þetta skuli gert, þegar fé sé til þess veitt í fjárlögum.
 - Í 19. gr. frv. er bætt inn ákvæði um yfirtöku ríkissjóðs á eignum og skuldum húsmæðraskóla þeirra, sem nú starfa, ef forráðamenn skólanna æskja, að þeir komi undir ákvæði laganna, en um þá skóla, sem þess æskja ekki, skulu gilda áfram lög nr. 49/1946, um húsmæðrafræðslu og lög nr. 49/1967 um skólakostnað. Enn fremur er ákvæði um, að eigi fylgi viðtöku skulda og eigna skólanna sú kvöð, að þeir verði reknir áfram sem húsmæðra- eða heimilisfræðaskólar nema aðsókn geri slíkt eðlilegt.
- Þær breytingar, sem nú hafa verið gerðar á frumvarpinu eru einkum þessar:
- 1) Talin er meðal verkefna í 1. gr. fræðsla í námskeiðsformi og kennsla fyrir nemendur skyldunámsskóla og framhaldsskóla í heimilisfræðum eftir því sem ákveðið yrði í reglugerð.
 - 2) Heimild er veitt til þess að víkja frá þeirri námstímalengd, 36 vikur, og náms-tilhögun, sem ákveðið er sem aðalregla í 2. gr.
 - 3) Tekið er fram, að skólarnir séu bæði fyrir stúlkur og pílta (4. gr.)
 - 4) Orlofsákvæði frv. eru færð til samræmis við ákvæði 40. gr. laga nr. 63/1973, um grunnskóla, um orlof kennara og skólastjóra.
 - 5) Í 14. gr. er tekið fram, að menntamálaráðuneytið geti ákveðið að húsmæðra- (heimilisfræða-) skóli skuli eigi rekinn um sinn eða í öðru formi, svo sem námskeiðum, ef skólinn hefur eigi tvö undanfarin ár fullnægt því ákvæði að hafa 30—40 nemendur í reglulegu námi.
 - 6) Heimilt er að setja sérstaka reglugerð um hvern skóla og ákveða þeim mismunandi verkefni, t. d. einungis kennslu í formi námskeiða með lausráðnu starfsliði og að skólarnir taki að sér heimilisfræðakennslu fyrir grunnskólanemendur o. fl., ef henta þykir.

Hér er um breytingar að ræða sem m. a. mótask af því, að aðsókn að flestum húsmæðraskólum hefur að undanförunni verið lítil og því nauðsynlegt að leita eftir nýju formi og nýjum verkefnum fyrir skólana. Hafa sumir húsmæðraskólar í vaxandi mæli veitt fræðslu í námskeiðsformi og tekið að sér heimilisfræðakennslu fyrir grunnskóla þar sem svo hagar til, að því verður við komið. Þannig hefur Húsmæðraskólinn á Hallormsstað veitt grunnskólanemendum ýmissa skóla slíka fræðslu í vetur á stuttum námskeiðum.

Vegna lítillar aðsóknar að sumum húsmæðraskólum að undanförunni, hefur rekstur þeirra verið allkostnaðarsamur bæði ríkissjóði og heimaaðilum miðað við þann nemendahóp, sem um er að ræða. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að ríkissjóður einn standi framvegis undir rekstrar- og stofnkostnaði húsmæðraskóla. Með því er leystur fjárhagsvandinn heimaaðila, en greiðslubyrði ríkissjóðs aukin að sama skapi. En fyrst og fremst skiptir máli, hvort ákvæði frumvarpsins, ef að lögum verður, leiða til starfshátta, sem auka á ný aðsókn að skólunum, sem gegna og hafa gegnt mikilsverðu hlutverki.

Ráðuneytið lætur fylgja yfirlit um fjölda nemenda og kennara í húsmæðraskólum 1974/75 (fskj. I), yfirlit um rekstrarkostnað 1973 (fskj. II) og stofnkostnað (fskj. III).

Þótt sumt í greinargerð þeirri, sem nefndin lét fylgja frumvarpinu eigi ekki við ákvæði greinanna eftir breytingar ráðuneytisins, þá er hún birt hér í heild til þess að viðhorf nefndarmanna komi fram:

„I. KAFLI

Um 1. gr.

Í frumvarpi því, sem hér liggur fyrir, er nafni húsmæðraskólanna breytt í heimilisfræðaskóla, þar sem það hæfir betur því starfssviði, sem skólanum er ætlað og ráð er gert fyrir, að bæði konur og karlar stundi þetta nám.

Megináhersla verður hér eftir sem hingað til lögð á það að veita nemendum fræðilega þekkingu og starfsþjálfun til þess að vera færir um að hafa á hendi mótun og stjórnun heimila, bæði á sviði uppeldis, félagsmála, manneldis og heilbrigðis-hátta.

Um 2. gr.

Niu mánaða starfstími heimilisfræðaskóla þarf ekki að vera bundinn við vetrar-mánuðina eingöngu, heldur geta skólarnir starfað á þeim tíma árs, sem best hentar á hverjum stað.

Ungt fólk leggur eins og er megináherslu á að mennta sig fyrir einhvers konar störf á vinnumarkaðinum, æ færri stúlkur virðast gefa sér tíma til að stunda niu mánaða nám, sem að mestu leyti er undirbúningur undir heimilisstörf og stjórn, en stýttir ekki framhaldsnám.

Hins vegar verður í þjóðfélagi okkar stöðugt meiri þörf fyrir vel menntað fólk í heimilisfræðagreinum. Má í því sambandi minna á vaxandi ferðamannþjónustu, mótuneytisþjónustu í skólum, á vinnustöðum og víðar. Hingað til hefur orðið að ráða fólk án sérmenntunar til slíkra starfa. Það er þjóðarbúinu fyrir bestu að þetta starfsfólk hafi staðgóða undirstöðunenntun og ber að stefna að því, að slík vinna verði metin að verðleikum.

Um 3. gr.

Hér er stofnað til framhaldsmenntunar fyrir þá, sem óska að afla sér menntunar og starfsréttinda á afmörkuðum sviðum heimilisfræða. Mikil þörf er fyrir þetta fólk, samanber næstu grein hér á undan.

Um 4. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

II. KAFLI

Um 5. gr.

Í þessari grein eru taldir þeir námsgreinaflokkar, er kenna skal í heimilisfræðaskólum.

- a) Íslensku, dönsku, ensku, stærðfræði;
- b) manneldisfræðigreinar: næringarefnafræði, vöruþekking fæðuefna, meðferð og nýting fæðuefna og matreiðsla;
- c) uppeldis- og félagsfræðigreinar: barnasálarfræði, uppeldisfræði, þjóðfélagsfræði og siðfræði;
- d) hagfræðigreinar og verkstjórn: heimilishagfræði, hóbýlafræði, vinnuhagfræði, áætlanagerð og stjórnun;
- e) heilbrigðisfræði og umhverfisvernd: heilsufræði, hjálp í viðlögum, meðferð ungbarna, þvottur og ræsting, viðhald á fatnaði, búsmunum og húsum;
- f) handíðagreinar: fatasaumur og ýmiss konar greinar á sviði heimilisiðnaðar og tómstundaiðju, svo sem tóvinnu, þrjón, hekl, vefnað, útsaum o. fl.

Um skiptingu námsins í verklegar og bóklegar annir skal mælt fyrir um í reglugerð, svo og um fjölda kennslustunda og námsefni.

Nefndin telur sjálfsgagt, að við heimavistarskólana starfi sérstakur tómstundakennari, er leiðbeint geti í ýmiss konar handíðum og félagsstarfi.

Í húsmæðraskólunum hefur hingað til verið kenndur vefnaður, sem ein af fjórum aðalgreinum verknáms. Samkvæmt þessu frumvarpi er hann felldur niður. Er það gert á þeirri forsendu, að hann er nær hvergi tíðkaður á heimilum nú á dögum. Hins vegar er æskilegt, að nemendur njóti tilsagnar í vefnaði í tómstundum. Sjá enn fremur 15. og 16. gr., þar sem fjallað er um handiðaskóla og námskeið.

Um 6. gr.

Skortur er á námsbókum í ýmsum greinum heimilisfræða. Nauðsynlegt er því að ráða sem fyrst sérfræðinga til að annast samantekt á heppilegu námsefni. Grein þessi stefnir að því að einfalda og stytta prófin og þar með lækka kostnað við þau. Með samræmingu námsefnis og um leið prófa á að vera hægt að fá sambærilegt mat á kunnáttu og hæfni nemandans til framhaldsnáms í öðrum skólum. Nefndin telur að til þess að þetta megi takast, þurfi að starfa fastráðinn hússtjórnarfulltrúi í menntamálaráðuneytinu, er hafi þessi mál með höndum. Eðlilegt er að heimilisfræði verði valgrein til stúdentsprófs, t. d. fyrir nemendur, sem að loknu stúdentsprófi hyggja á nám í matvælaíðnaði og lífefnafræði, auk þess sem öllum er nauðsyn að kunna skil á undirstöðuatriðum heimilisstarfa, næringarfræði og heimilishagfræði.

Nefndin telur, að heimilisfræði ættu skilyrðislaust að vera þáttur í félagsfræðikjörsviði menntaskólanáms.

III. KAFLI

Um 7. gr.

Í þessari grein er eindregið gert ráð fyrir sérstökum hússtjórnarfulltrúa í menntamálaráðuneytinu, sem fari með málefni þessara skóla. Að fenginni reynslu þeirra, er starfað hafa við húsmæðraskóla síðustu árin, er óviðunandi það ástand, sem skapast hefur, síðan lagt var niður embætti námsstjóra fyrir húsmæðrafræðslu í öllu landinu árið 1968, en í staðinn settur námsstjóri fyrir heimilisfræðslu gagnfræðastigsins í Reykjavík einni. Húsmæðraskólar landsins eru dreifðir um allt land, starfsliðið fámennt og störfum hlaðið, svo að erfitt er um samstarf og fundi. Menntun þeirra nemenda, sem lokið hafa námi í húsmæðraskólum, er þar af leiðandi mismunandi og á reiki. Hafa því aðrir skólar átt erfitt með að meta árangur námsins til að byggja á framhaldsmenntun.

Um 8. gr.

Skólanefndir hafa ætíð starfað við húsmæðraskólana. Þær eru skipaðar fulltrúum, sem kosnir hafa verið af ákveðnum aðilum í heimahéruðum skólanna og við það hafa skapast tengsl við héraðsbúa. Ef heimilisfræðaskólarnir verða gerðir að ríkisskólum, þykir hlýða, að menntamálaráðuneytið hafi með höndum endanlegt val fulltrúa í skólanefndir, en þó með tilnefningu frá aðilum í heimabyggðum.

Um 9. gr.

Skólastjóri fer með stjórn skólans og tekur ákvarðanir um málefni hans, annað hvort einn eða með tilstyrk skólanefndar, skólaráðs og fulltrúa nemenda. Ýmissa sérhæfðra kennara er oft þörf við heimilisfræðaskóla og er eðlilegast, að skólastjóri sjái um ráðningu þeirra með samþykki menntamálaráðuneytis. Fram til þessa hefur verið mjög fámennt starfslið við húsmæðraskólana og gegnir skólastjóri bæði húsmóður- og húsvarðarstarfi. Nemendur hafa haft á hendi þrif húsa og starfað við mótuneytið undir handleiðslu kennara. Miklu af þessum störfum þarf að létta af nemendum til þess, að námið geti orðið hnitmiðaðra og umfangsmeira en verið hefur, enda er gert ráð fyrir því í frumvarpi þessu.

Um 10. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 11. gr.
Parfnast ekki skýringa.

Um 12. gr.
Parfnast ekki skýringa.

IV. KAFLI

Um 13. gr.

Húsmæðraskólar eru nú flestir reknir af ríki og sveitarfélögum sameiginlega, sbr. lög nr. 49/1967.

Hin síðari ár hefur sumstaðar gengið erfiðlega að fá framlög sveitarfélaga greidd, enda er greiðslugeta þeirra lítil. Hafa margir skólanna lent í greiðsluörðugleikum af þessum sökum.

Í frumvarpi því, sem hér liggur fyrir, er gert ráð fyrir, að ríkissjóður stofni og reki heimilisfræðaskóla, enda tæpast eðlilegt að einstökum sveitarfélögum sé ætlað að greiða fjárframlag á móti ríkissjóði, þar sem nemendur skólanna eru viðsvegar að af landinu og hér er ekki um skyldunám að ræða. Mjög er óvíst um fjölda þeirra skóla, sem starfrækja þarf, en miðað við núverandi aðsókn að húsmæðraskólunum virðist mega gera ráð fyrir að 3—4 skólar fullnægi þörfinni næstu árin.

Kostnaðarauki ríkissjóðs af samþykkt þessa frumvarps yrði því upphæð, sem svarar til hluta sveitarfélaga í rekstri þeirra skóla, er hér um ræðir.

Gert er ráð fyrir, að nemendur greiði efniskostnað vegna verklegrar kennslu og mótuneytiskostnað á sama hátt og nemendur annarra framhaldsskóla. Þá er einnig gert ráð fyrir, að þeir greiði húsaleigu skv. ákvörðun menntamálaráðuneytis.

Um 14. gr.

Ekki þykir hagkvæmt að reka minni heimilisfræðaskóla en fyrir 36—40 nemendur, svo að rekstrarkostnaður þeirra verði ekki óhæfilega hár miðað við nemendafjölda. Húsrými og aðstaða á mörgum húsmæðraskólanna er alls óviðunandi og langt frá að fullnægja nútímakröfum í þessum efnum. T. d. er það grundvallaratriði, að í heimilisfræðaskólum sé sérstök kennslustofa fyrir bóknám. Þá eru margir skólarnir mjög vanbúnir, hvað snertir kennslutæki og bókasófn.

V. KAFLI

Um 15. gr.

Í þessari grein er gert ráð fyrir sérstökum skóla í handiðum, þar sem verklega námið er vefnaður, tóvinna og fatasaumur, auk ýmissa annarra greina á sviði heimilisiðnaðar og tómstundaiðju, svo sem þrjón, hekl, útsaumur, taubrykk, leðurvinna og tréskurður.

Íslenskur heimilisiðnaður er að hasla sér völl að nýju í útflutningi þjóðarinnar og virðist mikil þörf á að beina fólki að þessu námi — og stuðla með því að varðveislu og eflingu íslensks ullariðnaðar með því að veita undirstöðumenntun á þessu sviði.

Þessi skóli er hliðstæður heimilisfræðaskólunum þannig, að nemendur fá að námi loknu sömu réttindi til framhaldsnáms í hinum almenna framhaldsskóla.

VI. KAFLI

Um 16. gr.

Sjálfsgagt þykir, að heimilisfræða- og handiðaskólar starfræki námskeið í ýmsum greinum heimilisfræða og handiða og að þéttbýlisskólar verði jafnvel eingöngu námskeiðsskólar án heimavistar.

Ljóst er, að miklar og margvíslegar nýjungar verða á komandi tímum á sviði heimilisfræða, það þykir því nauðsyn, að menn hafi aðstoðu til framhaldsmenntunar og endurhæfingar, jafnframt því sem haldin eru námskeið fyrir byrjendur.

Útlit er fyrir vaxandi þörf á fólki til þess að veita aðstoð í heimahúsum í veikindaförföllum húsráðenda, svo og við umönnun aldraðs fólks. Nauðsynlegt er því að halda námskeið fyrir fólk, sem starfar við heimilisþjónustu.

Íslendingar búa við vaxandi ferðamannastraum, en hins vegar er sárafátt af sérmenntuðu fólki til starfa við ferðamannaþjónustu. Námskeiðshald í ýmsum greinum hótélstarfa gæti bætt þar úr brýnni þörf.

VII. KAFLI

Um 17. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 18. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 19. gr.

Þarfnast ekki skýringa.“

Fylgiskjal I.

Nemenda- og kennarafjöldi húsmæðraskóla 1974—75.

Skóli	Nemendur			Kennarar		
	Allt árið	Hálft ár	Námskeið	Úr öðrum skólum	Skipaðir	Settir
Húsmæðraskóli Reykjavíkur	18	13+18	109		5	1
— Varmalandi	33				2	2
— Staðarfelli	9		33	12	1	3
— Ísafirði	0		86	92	4	
Kvennaskólinn Blönduósi	0		81	45	2	
Húsmæðraskólinn Löngumýri	6	1+4	18	39		3
— Akureyri	0		387			3
— Laugalandi	15			35	3	1
— Laugum	0	10	185	130+140	1	2
— Hallormsstað	0			154		2
— Laugarvatni	70				3	3
	151	14+32	899		21	20

Athugasemdir:

Tölur þær, sem hér eru yfir fjölda nemenda á námskeiðunum, eru ekki endanlegar vegna þess að starfstíma skólanna er ekki lokið. Af sömu ástæðu getur nemendur úr öðrum skólum fjölgað

Fylgiskjal II.

Húsmæðraskólar. Rekstrarkostnaður 1973 (í þús. kr.).

	Laun kennara			Annar rekstrar- kostnaður	Alls	Ríkisejðður	Sýslufélag
	Föst laun	Annað	Viðhald				
Hallormsstaður	1 258	954	1 405	1 671	5 288	= 3 784	+ 1 504
Akureyri	1 896	349	631	575	3 451	= 2 977	+ 474
Varmaland	2 410	904	1 516	766	5 596	= 4 917	+ 679
Staðarfell	2 395	959	424	481	4 259	= 4 259	
Ísafjörður	2 512	130	662	463	3 767	= 3 463	+ 304
Blönduós	1 917	279	0	1 259	3 455	= 3 197	+ 258
Langamýri	1 917	337	217	498	2 969	= 2 195	+ 774
Laugaland	2 517	156	1 531	722	4 926	= 4 136	+ 790
Laugar	1 906	253	366	216	2 741	= 2 497	+ 244
Laugarvatn	3 659	700	647	1 444	6 450	= 5 261	+ 1 189
Alls kr.	22 387	5 021	7 399	8 095	42 902	= 36 686	+ 6 216

Fylgiskjal III.

Húsmæðraskólar. Stofnkostnaður.

Nafn skóla	Kostn.	Kostn.									Samtals
	31/12 1964 þús. kr.	1965 þús. kr.	1966 þús. kr.	1967 þús. kr.	1968 þús. kr.	1969 þús. kr.	1970 þús. kr.	1971 þús. kr.	1972 þús. kr.	1973 þús. kr.	31/12 1973 þús. kr.
Varmaland	6 720	974	274	136	1 291	216	843	0	0	0	10 454
Staðarfell	792	0	0	0	145	4 571	2 007	1 713	0	0	9 229
Blönduós, skólalúsið	3 118	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3 118
— kennarabúst.	573	1 024	915	1 152	2 507	2 177	1 224	557	946	0	11 095
Langamýri ¹⁾						144	1 909	201	86		2 340
Laugaland, skóli	1 678							0	0	0	1 678
— hl. í sundlaug	825							0	0	0	825
Laugar, S.-Þing, skóli	1 125		45					0	0	0	1 170
— kennarabúst.				45	806	475	1 691	248	0	0	3 265
Hallormsstaður, skóli	2 235		120					0	0	0	2 355
— kennarabúst.	123	672	804	955	256	248	36	0	0	0	3 094
Laugarvatn, eldri skóli og kennarabúst.	2 847	52			65			0	0	0	2 964
Laugarvatn, nýi skólinn ²⁾		3 401	6 485	2 371	4 851	13 773	19 420	2 095	1 746	181	54 323
	20 036	6 123	8 643	4 659	9 921	21 460	25 365	6 543	2 893	267	105 910

1) Allur annar kostnaður færður á viðhald.

2) Ferðaskrifstofa ríkisins greiddi 1970 kr. 10 millj. í stofnkostnaði v/gistihúsrekstrar.